

Instructie opsporingsberichtgeving (2017I004)

Trefwoorden: Opsporingsberichtgeving
Vaststelling: 01 januari 0001

Inwerkingtreding: 01 december 2017
Geldig tot: 01 januari 0001

Wetsbepalingen:

Inhoud

SAMENVATTING

Deze instructie is opgesteld in aanvulling op de Aanwijzing opsporingsberichtgeving. De instructie geeft nadere (interne) regels voor de inzet van opsporingsberichtgeving.

1. DE INZET VAN OPSPORINGSBERICHTGEVING

Opsporingsberichtgeving wordt ingezet ten behoeve van:

de waarheidsvinding;

de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen;

het voorkomen van ernstige strafbare feiten;

andere belangen die de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde betreffen, bijvoorbeeld het traceren van vermogensbestanddelen of goederen.

Buiten deze gevallen kan opsporingsberichtgeving alleen worden ingezet wanneer sprake is van een zwaarwegend belang en na toestemming van het College van procureurs-generaal (zie de aanwijzing).

1.1 Belangenafweging

Opsporingsberichtgeving vindt plaats onder verantwoordelijkheid van het openbaar ministerie. Een mediavorm wordt gekozen niet alleen met het oog op een zo groot mogelijk bereik, maar ook met het oog op specifieke doelgroepen die naar verwachting informatie kunnen verschaffen. Bij de inzet van opsporingsberichtgeving weegt de officier van justitie > [\[1\]](#) alle relevante belangen, in de regel de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde enerzijds en de persoonlijke levenssfeer of andere belangen van de betrokkenen anderzijds. In het bijzonder toetst de officier aan de eisen van rechtmatigheid, proportionaliteit, subsidiariteit en doelmatigheid.

Opsporingsberichtgeving wordt alleen ingezet wanneer het beoogde doel niet tijdig kan worden bereikt op een manier die de belangen van de betrokkenen minder schendt (subsidiariteitsvereiste). Dit kan in sommige gevallen meebrengen dat verdachten of getuigen eerst via de media in de gelegenheid worden gesteld zich te melden > [\[2\]](#). Zo ook worden camerabeelden van vernieling van straatmeubilair eerst alleen bij een beperkte doelgroep getoond, bijvoorbeeld via > <http://www.buurtboeken.nl/> of een specifieke appgroep. Voorts moet de zwaarte van het gekozen middel in verhouding staan tot het beoogde doel (proportionaliteitsvereiste). Bij veelvoorkomende 'lichte' criminaliteit is de privacy-inbreuk sneller disproportioneel. Een eenvoudige diefstal of vernieling bijvoorbeeld zal het uitzenden van een opsporingsbericht waarop de betrokkene herkenbaar in beeld is pas rechtvaardigen wanneer er verzwarende of anderszins bijzondere omstandigheden zijn, zoals (niet limitatief) toegepast geweld of georganiseerde criminaliteit of de kwetsbaarheid van het slachtoffer. Bovendien is vereist dat het uitdoen van een opsporingsbericht daadwerkelijk effectief kan zijn. Als van meet af aan vast staat dat het opsporingsbericht niet tot het beoogde doel kan leiden, dan wordt geen opsporingsberichtgeving ingezet.

In de belangenafweging worden tegen elkaar afgezet enerzijds het opsporingsbelang en anderzijds de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en de veiligheid en het welzijn van de betrokkenen (verdachten, slachtoffers én getuigen), en het recht op een eerlijk strafproces van de verdachte. Voorts is de kans op maatschappelijke onrust een factor die meeweegt bij de keuze voor de wijze van opsporingsberichtgeving en het te gebruiken medium.

1.1.1 Recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer (art. 8 EVRM)

Het gebruik van tot de persoon herleidbare gegevens in een opsporingsbericht houdt een inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van de betrokkene in. Strafvorderlijke belangen kunnen een inbreuk op de persoonlijke levenssfeer rechtvaardigen indien aan de vereisten van subsidiariteit en proportionaliteit is voldaan. Steeds wordt zorgvuldig afgewogen of, en zo ja, in welke vorm persoonsgegevens, geluids- of beeld-fragmenten publiek worden gemaakt. Hierbij gelden de volgende noties:

In veel gevallen doet het uitzenden van enkele foto's van bewegende beelden ('stills') meer recht aan het beginsel van proportionaliteit dan het uitzenden van (de) bewegende beelden. Dat neemt niet weg dat het uitzenden van bewegende beelden niet per se ingrijpender is dan het uitzenden van enkele 'stills'.

In het algemeen wordt terughoudend omgegaan met het tonen van beelden waarop geweld wordt toegepast (zowel bewegende beelden als 'stills'). Alleen in bijzondere omstandigheden kan daar grond voor zijn. (Zie in dit verband ook § 1.1.5.)

Wanneer een geweldsincident in de openbare ruimte is gepleegd (en dat incident door camera's is geregistreerd), maakt dat nog niet dat de verdachte daardoor minder recht zou hebben op bescherming van zijn persoonlijke levenssfeer. > [\[3\]](#)

Wanneer een reeds bekende verdachte tezamen met een aantal onbekende verdachten voorkomt op de door camera's vastgelegde beelden van een gepleegd strafbaar feit dan wordt hij in beginsel geanonimiseerd in beeld gebracht. [\[4\]](#)

1.1.2 Veiligheid, welzijn, voorkomen secundaire victimisatie

Eventuele risico's voor de veiligheid en het welzijn van de betrokkenen worden in de afweging betrokken. Zoveel mogelijk moet voorkomen worden dat getuigen in het collectieve bewustzijn voortaan geassocieerd worden met het misdrijf of zelfs als verdachte gezien worden. Bij slachtoffers is het tevens zaak om – ook wanneer zij toestemming geven voor het onverhuld tonen van beelden van zichzelf – oog te houden voor de risico's op secundaire victimisatie.

1.1.3 Recht op een eerlijk strafproces

In artikel 6 EVRM is het recht op een eerlijk proces en – als onderdeel daarvan – de onschuldpresumptie neergelegd. Deze waarborgen verplichten om in de opsporingsberichtgeving geen opvatting over de schuld van de verdachte te laten blijken voordat de rechter zich heeft uitgesproken over schuld of onschuld van de verdachte. Dat betekent dat uiterste zorgvuldigheid nodig is in het kiezen van de bewoordingen en het schetsen van de context. Zolang slechts sprake is van een verdenking, moet het opsporingsbericht daar duidelijk over zijn. [5]

1.1.4 Ongewenste mediaeffecten en 'trial by (social) media'

Het openbaar ministerie is verantwoordelijk voor de tekst en het beeld bij een opsporingsbericht en voor de keuze van het medium. De hierbij te maken belangenafweging houdt mede een weging van de mogelijke negatieve gevolgen van de publicatie in. Een ongewenst neveneffect van het tonen van beeldfragmenten kan zijn dat de berichtgeving in de pers ontspoort, dat grote maatschappelijke beroering ontstaat en/of dat de betrokkenen buitensporige (sociale) media-aandacht ondervinden. Dat draagt tevens het risico op 'trial by (social) media' in zich. Verdere verspreiding door derden van een opsporingsbericht via internet of sociale media en toevoeging van kwalificaties aan of manipulaties van het primair verspreide beeld komen steeds vaker voor. Ook al is de manier waarop de media en de samenleving zullen reageren op een uitgebracht opsporingsbericht niet goed voorspelbaar, het openbaar ministerie heeft in alle gevallen uitdrukkelijk aandacht voor de risico's op ongewenste mediaeffecten voordat tot publicatie wordt overgegaan. Een mediahype kan de betrokkenen buitensporig belasten en de feitenrechter aanleiding geven om de straf te matigen.

1.1.5 Het tonen van schokkende beelden

Het tonen van schokkende beelden van ouderschap kan leiden tot maatschappelijke onrust. Dit gegeven wordt nadrukkelijk betrokken in de belangenafweging.

Bewegende beelden geven in sommige gevallen meer herkenning en maken dan een grotere inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van ouders, getuigen en slachtoffers. Deze inbreuk heeft te maken met de aandacht die dit soort beelden trekken en de realiteit dat derden deze beelden verder verspreiden, becommentariëren en tot vormen van belaging van de betrokkenen overgaan. In de regel is het werkbaar om in een opsporingsbericht minder schokkende beelden te gebruiken of de schokkende gedeelten van de beelden te verwijderen. Soms zijn er opsporingsargumenten om de schokkende beelden integraal te tonen. In de regel zal een getrapte inzet van opsporingsberichtgeving wenselijk zijn. Direct gebruik is mogelijk in zaken met een spoedeisend karakter. Schematisch weergegeven:

Sluitstuk van getrapte inzet (regel)

Nadat eerdere opsporingsberichten geen resultaat hebben gehad wordt het tonen van beelden met een schokkende inhoud overwogen met inachtneming van de volgende doelmatigheidscriteria:

om herkenning van ouders mogelijk te maken die niet door het tonen van andere beelden tot stand komt of

om een relevante doelgroep van tipgevers te bereiken die zonder het tonen van schokkende beelden van het misdrijf naar verwachting niet bereid zijn informatie over de identiteit van de verdachte/dader te geven.

Directe inzet (uitzondering)

Beelden met een schokkende inhoud kunnen direct uitgezonden worden (dus zonder dat eerdere opsporingsberichten zijn uitgestuurd)

indien sprake is van een zaak met een spoedeisend karakter voortvloeiende uit:

- de veiligheid en gezondheid van personen,
- recidivegevaar of
- te verwachten grote maatschappelijke onrust,

indien is voldaan aan de twee hiervoor genoemde doelmatigheidscriteria en

nadat de landelijk officier van justitie heeft beoordeeld of een advies ter zake van de Centrale Toetsingscommissie (CTC) wenselijk is.

1.2 Verantwoording

Bij de inzet van opsporingsberichtgeving vindt een zodanige vorm van verslaglegging plaats dat te allen tijde de gang van zaken kan worden gereconstrueerd, zodat over de inzet van het middel op adequate wijze verantwoording kan worden afgelegd.

De politie legt in het proces-verbaal vast welke officier van justitie toestemming voor de inzet heeft verleend.

2. BIJZONDERE VORMEN VAN OPSPORINGSBERICHTGEVING

Naast de hierboven genoemde algemene vormen van opsporingsberichtgeving zijn er enkele bijzondere vormen te benoemen.

2.1 Dringend-gezocht-lijsten

Het landelijk team Opsporingscommunicatie van de politie stelt met toestemming van de landelijk officier van justitie een landelijke lijst > [6] samen van dringend gezochte personen die wordt gepubliceerd op www.politie.nl. Deze lijst kent geen numerieke opbouw en brengt gezochte personen in wisselende volgorde onder de aandacht. In de regel geldt dat terughoudend wordt omgegaan met het vermelden van details van het (vermoedelijk) begane misdrijf. Hiernaar wordt slechts in algemene zin verwezen, tenzij nadere precisering noodzakelijk is in verband met mogelijk recidivegevaar.

Ook voor plaatsing van opsporingsberichten op de landelijke lijst geldt de hiervoor onder 1.1 beschreven belangenafweging. Daarnaast is een voorwaarde voor plaatsing op de lijst dat de wens tot opsporing van de dringend gezochte persoon onder de aandacht is of wordt gebracht in een opsporingsbericht. Deze laatste voorwaarde geldt niet voor de categorie van niet-gedetineerde onherroepelijk veroordeelden.

2.2. Internationale opsporingsberichtgeving

Nederland kan verzoeken een opsporingsbericht in een of meer andere landen uit te zenden of te publiceren. Een dergelijk verzoek kan een ander land ook aan Nederland stellen.

Internationale opsporingsberichtgeving kan alleen plaatsvinden op basis van een rechtshulpverzoek.

Voor Nederlandse opsporingsberichten die bestemd zijn voor uitzending of plaatsing via buitenlandse media of openbare kanalen gelden de voorwaarden en criteria die ook gelden voor in Nederland te verspreiden opsporingsberichten.

3. VERWIJDERING EN CORRECTIE

Het uitgangspunt is dat een opsporingsbericht wordt verwijderd zodra de noodzaak voor de inzet van het middel is komen te vervallen. Omdat het volledig verwijderen niet altijd mogelijk is (doordat is gekozen voor digitale media of doordat verdere verspreiding van het opsporingsbericht door derden heeft plaatsgevonden) wordt met dit gegeven op voorhand rekening gehouden, bij de belangenafweging en de keuze voor een bepaalde mediavorm. Bij gebruik van sociale media wordt beeldmateriaal uitsluitend aangeboden via een hyperlink naar het opsporingsbericht op een site die wordt beheerd door de politie of mediapartners. Via de hyperlink kan het opsporingsbericht alleen worden bekeken en niet gedownload.

Vanwege de grote impact die de vermelding van identiteitsgegevens en foto's op een internetsite heeft, moet het onjuiste beeld zo snel en zo goed mogelijk gecorrigeerd worden wanneer blijkt dat de gegevens ten onrechte in een opsporingsbericht zijn gebruikt. Dit is bijvoorbeeld aan de orde wanneer een verdachte of veroordeelde gebruik heeft gemaakt van de identiteit van een ander.

4. PROCEDURE

4.1 Procedure (basis)

De hoofdofficier van justitie is verantwoordelijk voor de inzet van opsporingsberichtgeving. Hij kan de uitvoering van (een deel van) deze taak beleggen bij de persofficier van justitie of de rechercheofficier.

De zaakofficier van justitie die overweegt een opsporingsbericht te publiceren, legt het conceptbericht ter beslissing voor aan de hoofdofficier van justitie of de officier van justitie bij wie de inzet van opsporingsberichtgeving is belegd, met daarbij een motivering van de noodzaak van de inzet van opsporingsberichtgeving en de mate van de privacyschending. De hoofdofficier van justitie of de officier van justitie bij wie de inzet van opsporingsberichtgeving is belegd, beslist over de publicatie en de concrete tekst van het opsporingsbericht na zich er feitelijk overtuigd te hebben van de inhoud en vorm van het bericht.

Wanneer niet kan worden volstaan met een regionaal opsporingsbericht, dan beslist de hoofdofficier van justitie of de officier van justitie bij wie de inzet van opsporingsberichtgeving is belegd na daarover advies te hebben ingewonnen bij de landelijk officier van justitie die is belast met opsporingsberichtgeving.

4.2 Procedure tonen schokkende beelden

De officier van justitie die overweegt in een opsporingsbericht schokkende beelden te tonen, legt dit voornemen voor aan de hoofdofficier van justitie of de officier van justitie bij wie de inzet van opsporingsberichtgeving is belegd, met een motivering van de noodzaak van de inzet van opsporingsberichtgeving en de mate van de privacyschending in de gegeven context en onder overlegging van de relevante stukken en beelden. De hoofdofficier van justitie of de officier van justitie bij wie de inzet van opsporingsberichtgeving is belegd, legt het verzoek voor aan de landelijk officier van justitie.

Als de landelijk officier van justitie een advies van de CTC wenselijk vindt, treedt hij in collegiaal overleg met de CTC over de voorgenomen inzet.

4.3 Procedure opsporingsberichtgeving in bijzondere gevallen

Inzet van opsporingsberichtgeving anders dan ten behoeve van de waarheidsvinding, de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen, het voorkomen van ernstige strafbare feiten of andere belangen die de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde betreffen vindt uitsluitend plaats indien sprake is van een zwaarwegend belang en – na advies van de landelijk officier van justitie – met toestemming van het College van procureurs-generaal.

5. Samenwerking met mediapartners

5.1 Afspraken

De inzet van opsporingsberichtgeving vindt plaats op basis van afspraken tussen het openbaar ministerie en de mediapartner. Deze afspraken betreffen de verantwoordelijkheid voor de tekst en inhoud, het gebruik van het verstrekte beeld- en geluidsmateriaal, de verplichting tot geheimhouding en de kosten (zie hierna onder 5.2 tot en met 5.5). In geval van structurele samenwerking worden de afspraken op schrift gesteld.

Voorts is een voorwaarde voor uitzending of publicatie dat het opsporingsbericht duidelijk herkenbaar is als een uiting door of namens het openbaar ministerie en de politie.

5.2 Beeld- en geluidsmateriaal

Het beeld- en geluidsmateriaal dat aan de mediapartner ten behoeve van het opsporingsbericht ter beschikking wordt gesteld, mag uitsluitend voor dat bericht worden gebruikt. Alleen met uitdrukkelijke toestemming van het openbaar ministerie kan het beeld- en geluidsmateriaal aan andere media ter beschikking gesteld worden.

5.3 Geheimhoudingsverklaring

De mediapartner of diens gemandateerde die gedurende het productieproces van het opsporingsbericht meer informatie krijgt of zou kunnen krijgen uit het onderzoek dan daadwerkelijk in het bericht wordt opgenomen, dient zich te allen tijde te verplichten tot geheimhouding daarvan. |

5.4 Kosten

De kosten van de productie en uitzending of verspreiding van het opsporingsbericht zijn voor rekening van de mediapartner. Hiervan

6. BELONINGEN

Als in een opsporingsonderzoek een beloning wordt uitgelooft op grond van de Instructie bijzondere opsporingsgelden, dan wordt er altijd ook een opsporingsbericht uitgebracht. Wanneer een verzekeringsmaatschappij in een opsporingsonderzoek een beloning uitlooft voor het terugvinden van verzekerde goederen kan er grond zijn om dit gegeven in het opsporingsbericht te melden.

OVERGANGSRECHT

De beleidsregels in deze instructie hebben onmiddellijke gelding vanaf het moment van inwerkingtreding.

[1] Waar in deze instructie wordt gesproken over (hoofd)officier van justitie, wordt daarmee tevens (hoofd)advocaat-generaal bedoeld.

[2] Zie Hof 's-Gravenhage 19 december 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BY6574 (bestorming Maasgebouw) en HR 7 januari 2014, ECLI:NL:HR:2014:23 (ongeregeldheden na voetbalwedstrijd FC Twente – FC Utrecht).

[3] Gerechtshof Den Bosch 11 december 2013, ECLI:NL:GHSHE:2013:5955 (kopschoppers Eindhoven).

[4] Gerechtshof Den Bosch 22 januari 2014, ECLI:NL:GHSHE:2014:63 (uitgaansgeweld Oosterhout).

[5] EHRM 5 december 2002, nr. 34896/97, § 98 (*Craxi v. Italië*); EHRM 22 april 2010, nr. 40984/07, § 159 (*Fattulayev v. Azerbeidzjan*); EHRM 16 oktober 2012, nr. 15499/10 (*Beggs v. Verenigd Koninkrijk*); EHRM 14 maart 2013, 36697/03, § 36 (*Krylov v. Rusland*).

[6] Ook wel: de nationale opsporingslijst (NOL).

Publicatiegegevens

Categorie	Opsporing
Rechtskarakter	Aanwijzing i.d.z.v. art. 130, lid 4 Wet RO
Afzender	College van Procureurs-Generaal
Adresstaat	Hoofden van de OM-onderdelen
Registratienummer	2017I004
Datum vaststelling	01 januari 0001
Datum inwerkingtreding	01 december 2017
Geldigheidsduur	01 januari 0001
Publicatie in staatscourant	
Aanbiedingsbrief	 2017A007 en 2017I004.pdf
Jurisprudentie	
